

ESEU

Intelectualii publici în România

Sorin Adam Matei
Mona Momescu (coord.)
Idolii forului
Editura Corint, 2010

Prozatorul Mircea Nedelciu se temeă – în articolele din *Contrapunct* și *Suplimentul literar-artistic al Tineretului liber*, la începutul anilor '90 – de un fenomen care s-a adâncit între timp, în decursul celor 20 de ani care s-au scurs: pierderea contactului intelighenției cu masele. Intelectualul public a fost, în acest interval, o figură elitistă și moralizatoare, cu deosebire irascibilă când vine vorba de posibilitatea (și) unui discurs intelectual de stînga – pe fondul unui anticomunism general și lipsit de nuanțe.

Volumul colectiv *Idolii forului* vine să ocupe un spațiu puțin reprezentat la noi: critica intelectualilor publici. E drept că volumul e foarte eterogen, începînd cu formația autorilor și terminînd cu perspectivele foarte diverse de abordare a subiectului. Mă voi opri aici doar asupra cîtorva probleme ridicate de autorii volumului, care a stîrnit deja reacții și controverse.

Așa cum spune subtitlul cărții, autorii ei consideră că o clasă de mijloc a spiritului este preferabilă „elitei” intelectualilor publici – altfel spus, că intelectualii specializați sînt mai racordați la (post)modernitatea vremurilor noastre decît intelectualii publici de tip enciclopedic (tributari adesea filozofiei idealiste „clasice”; a se vedea studiul lui Mircea Flonta, „Ascultați și cealaltă parte!”, sau cel al lui Bruno Ștefan, „Specialist sau intelectual”). Pe de altă parte, intelectualii publici sînt „chestionați” din perspectiva implicării lor politice – vezi așa-numiții „intelectuali ai lui Băsescu”, sancționați pentru partizanatul lor politic. „Pentru a-și îndeplini funcția socială – scrie Michael Shafir în „Prefață” –, intelectualului i se cere nu *neutralitate*, cu atît mai puțin *indiferență* față de sfera poli-

ticului, ci nealiniere formală. «Formală» în sensul cel mai strict al acestui termen, adică cel al aderenței la o mișcare politică, la un partid politic, sau acceptarea unor poziții de conducere proeminente dependente de sfera politică și remunerate de aceasta”. Caz în care intelectualii cu pricina devin automat *funcționari* publici, subordonați politicului.

În privința apropierii intelectualilor de mase, în studiul său „Înalt și popular pe piața ideilor. Trei perspective”, Caius Dobrescu propune o ipoteză interesantă de conjugare a celor doi „poli”. El definește întîi „kitsch-ul (filozofic-consolator) pentru intelectuali” – cei publici –, plasați (cu defazajul temporal de rigoare) în „spațiul miraculos” al sintezei, „în care poți amalgama cu inocență (...) teologia mistică a creștinismului oriental cu hegelianismul, cu heideggerianismul, cu libertarianismul sau cu teoriile neoclasice din științele economice”. Analizînd apoi jocul de televiziune *Ciao, Darwin*, teoreticianul conchide că, paradoxal, „clasele populare, în ingenuitatea instinctelor lor de adaptare, pot nimeri soluții mai robuste pentru o modernizare autentică a societății”. În (post)modernitate, spune el, piața liberă a ideilor trebuie să se deschidă înspre publicul larg, înspre popular, să fie capabilă să se transforme în spectacol (de idei), în entertainment, în exercițiu util, dar și plăcut, conform preceptului horatian.

Ipoteza nu e lipsită de riscuri: unul dintre ele este teoretizat, mai departe, de Alexandru Matei, în „Despre agonia unui stil”. El se numește transformarea discursului intelectual mediatic în marfă, plasat „în interiorul unui discurs implicit al capitalului”. „De la domnia eticului, din primii ani 1990 (...) – scrie A. Matei – am trecut, pe nesimțite, în domnia esteticului înțeles ca entertainment (...), cînd ceea ce spui nu are nevoie de adecvare cu realul pentru a atrage adeziuni, ci de o îmbrăcăminte sonoră și stilistică șocantă”.

Idolii forului deschide, astfel, un mult așteptat spațiu de dialog/controverse cu privire la intelectualii publici și la piața liberă de idei în România postrevoluționară.

Adina Dinițoiu

44,90 lei